

Franz Kafka
ZBRANA KRATKA PROZA

prevedel Štefan Vevar

PREOBRAZBA

Opazovanje

Za M. B.

Otroci na podeželski cesti

Slišal sem vozove, ki so vozili mimo plota na vrtu, včasih sem jih ugledal tudi skoz rahlo razpirajoče se vrzeli v listju. Kako je v vročem poletju hreščal les njihovih ojníc in naper! S polja so prihajali delavci in se smejali, da je kar vpilo v nebo.

Sedel sem na naši majhni gugalnici in ravno počival med drevesi na vrtu svojih staršev.

Vrveža pred ograjo pa ni bilo konec. Od nekod so pridirjali otroci in v trenutku jih ni bilo več; vozovi žita z moškimi in ženskami na snopih in naokoli osenčene cvetlične grede; proti večeru sem zagledal moškega, ki se je počasi sprehajal s palico, nekaj deklet mu je držeč se pod roko prišlo nasproti in se s pozdravom umaknilo v travo ob poti.

Potem so kot v pršcu vzletele ptice, sledil sem jim z očmi, gledal, kako se, kakor da so eno, dvigujejo visoko pod nebo, dokler nisem več verjel, da se res vzdigujejo, bolj se mi je zdelo, da jaz padam, in trdno oklepajoč se vrvi sem se od slabosti malo zamajal. Kmalu sem se krepkeje zagugal, zdaj je že hladneje velo, namesto letečih ptic pa so se že kazale trepetave zvezde.

Ob sveči sem dobil svojo večerjo. Pogosto sem imel obe roki na leseni mizi in že truden sem ugriznil v

svoj kruh z maslom. Močno ažurirane zavese so valovile v toplem vetru in včasih jih je kdo, ki je zunaj šel mimo, trdno prijel, ko me je hotel bolje videti in govoriti z mano. Sveča je največkrat hitro dogorela in v njenem temnem dimu so še nekaj časa krožili komarji, ki jih je privabila. Ko me je kdo kaj spraševal z okna, sem ga gledal, kakor da zrem v gore ali v votli zrak in tudi njemu ni bilo veliko do odgovora.

Kadar je kdo potem preskočil okensko polico in povedal, da so drugi že pred hišo, sem seveda vzdihujoč vstal.

»Daj no, zakaj pa tako vzdihuješ? Kaj pa se je zgodilo? Kakšna posebna, nepopravljiva nesreča? Si nikoli ne bomo opomogli od nje? Je res vse izgubljeno?«

Nič ni bilo izgubljeno. Odšla sva pred hišo. »Hvala Bogu, tu sta končno!« »Ti pač zmeraj zamujaš!« »Kako jaz?« »Ja, ravno ti, ostani doma, če nočeš z nami.« »Nobene milosti!« »Kako? Nobene milosti? Kaj pa govoriš?«

Z glavo smo prebadali večer. Ni bilo dnevnega ne nočnega časa. Gumbi na telovnikih so se nam kmalu drgnili med seboj kot zobje, zdaj smo hodili v enakomerni razdalji, z ognjem v ustih, kot živali v tropih. Kot kirasirji iz starih vojn, korakajoč in visoko v zraku, smo gnali drug drugega navzdol po kratki ulici in z zaletom v nogah naprej in navkreber po deželni cesti. Nekateri so se spustili v cestni jarek, komaj so izginili za temnim pobočjem, že so kot tujci stali visoko na kolovozu in gledali dol.

»Pridite vendar dol!« »Pridite najprej gor!« »Da nas boste vrgli dol, še na misel nam ne pride, toliko

pameti pa le imamo.« »A take mevže ste, hočete reči. Pridite vendar, le dajte!« »Kaj pravite? Vi? Ravno vi nas boste vrgli dol? Bi vas pa že moralo biti več skupaj!«

Planili smo v napad, a so nas vrgli nazaj, polegli smo v travo cestnega jarka, popadali in polegli. Povsod je bilo enakomerno toplo, v travi nismo čutili ne toplote ne hlada, le utrudili smo se.

Če si se obrnil na desno stran, potisnil roko pod uho, bi najraje zaspal. Sicer si se potem še enkrat zravnal z dvignjeno brado, a si zato padel še globlje v jarek. Potem si se z roko počez pred očmi in kobacaje z nogami pognal v prazno, a spet zagotovo priletel v še globlji jarek. In s tem sploh nismo mogli prenehati.

Kako bi se najgloblje v jarku pošteno iztegnili za spanje, posebno še kolena, na to še nismo mislili, držoč se na jok smo kot bolni ležali na hrbtu. Zamizali smo, ko se je neki fant nekoč s komolci ob svojih bokih in s temnimi podplati pognal čez nas in z brežine skočil na cesto.

Mesec smo videli že precej visoko, v njegovi svetlobi je pripeljala mimo poštna kočija. Vseposod je šibko zavelo, veter je bilo čutiti tudi v jarku in v bližini je zašumel gozd. Zdaj nam ni bilo več toliko do samote.

»Kje ste?« »Pridite sem!« »Vsi skupaj!« »Kaj se skrivaš, pusti te neumnosti!« »Ne veste, da je pošta že odpeljala?« »Kaj? Že odpeljala?« »Seveda, ko si spal, je šla mimo.« »Spal da sem? Ne, kaj takega!« »Samo ne govori, saj se ti vendar vidi.« »Nehaj, te prosim.« »Gremo!«

Hodili smo tesno skupaj, nekateri so si podali roke, glave nismo mogli držati dovolj pokonci, ker nas je pot vodila navzdol. Nekdo je izustil indijanski bojni klic, v noge nam je šinil galop kot še nikoli, med skoki nas je v boke šibal veter. Nič nas ne bi moglo ustaviti; bili smo v takem naletu, da smo celo med prehitevanjem prekrižali roke in se mirno razgledovali naokrog.

Na mostu čez divji potok smo se ustavili; tisti, ki so tekli naprej, so se vrnil. Voda pod nami se je zaganjala ob kamenje in korenine, kakor da ni že pozen večer. Nobenega razloga ni bilo, da ne bi kdo od nas zlezel na ograjo mostu.

Izza grmičevja v daljavi se je prikazal vlak, vsi kujeji so bili osvetljeni, steklena okna gotovo spuščena. Nekdo od nas je ubral neko popevko in mi smo mu, glej no, vsi pritegnili. Peli smo veliko hitreje, kot je vozil vlak, mahali smo z rokami, ker nam glas ni več zadoščal, z glasovi smo zašli v vrvež, v katerem nam je bilo lepo. Ko svoj glas pomešaš med druge, se ujameš kot na kavelj pri trnku.

Tako smo peli, z gozdom za seboj, daljnim popotnikom na ušesa. Odrasli so še bedeli v vasi, matere so pripravljale postelje za spanje.

Bil je že čas. Poljubil sem tistega, ki je stal zraven mene, segel trem drugim le v roko, se obrnil po poti nazaj, nihče me ni poklical. Na prvem razpotju, kjer me niso več mogli videti, sem zavil v drugo smer in po poljski poti spet krenil v gozd. Vleklo me je v mesto na jugu, o katerem so v naši vasi pravili:

»Tam so ljudje! Samo pomislite, sploh ne spijo!«

- »In zakaj ne?«
- »Ker se nikoli ne utrudijo.«
- »Zakaj pa ne?«
- »Ker so norci.«
- »A se norci nikoli ne utrudijo?«
- »Kako pa naj bi se norci utrudili!«

Razkrinkanje nekega goljufa

Končno sem okoli desete ure zvečer z moškim, ki sem ga od prej le bežno poznal, a se mi je tokrat nemudoma pridružil in me dve uri vodil s seboj po ulicah, le ustavil pred gosposko hišo, v katero so me vabili v goste.

»Tako!« sem rekel in plosknil v znamenje neizprosne nujnosti, da se razideva. Že nekajkrat sem, a manj odločno, poskusil poprej. Bil sem že povsem utrujen.

»Greste kar gor?« je vprašal. Iz njegovih ust sem slišal nekakšen glas, kakor da bi škrtal z zobmi.

»Ja.«

Bil sem vendar povabljen, to sem mu takoj povedal. A bil sem povabljen, naj pridem gor, kjer bi tako rad že bil, ne pa stal tu spodaj pred vrati in gledal mimo ušes mojega sogovornika. In zdaj še molčal skupaj z njim, kakor da sva se odločila za dolg postanek na tem mestu. Pri tem se je ta molk polastil tudi hiš naokrog in teme nad njimi vse do zvezd. In koraki nevidnih sprehajalcev, katerih poti človeka ni mikalo uganiti, veter, ki se je kar naprej zaganjal v nasprotno

stran ceste, gramofon, ki se je razlegal proti zaprtim oknom neke sobe – vse to je bilo slišati skozi molk, kakor da je že od nekdaj in za vselej njihova last.

In moj spremljevalec se je v svojem in – po nasmešku – tudi v mojem imenu uklonil, ob zidu visoko iztegnil desnico in prislonil nanjo, oči je medtem zaprl, svoj obraz.

Toda tega nasmeška nisem več videl povsem do konca, kajti od sramu sem se na lepem zasukal na drugo stran. Šele po tem nasmehu sem namreč spoznal, da je to goljuf, nič drugega. Jaz pa sem vendar že mesece bival v tem mestu, verjel, da do obisti poznam te mestne goljufe, ki ti ponoči iz stranskih ulic in z rokami pred seboj, kakor krčmarji zastavijo pot, ki se smukajo okoli oglasnih stebrov, ob kakršnem ravno stojiva, in podobno kot pri skrivanju vsaj z enim očesom oprezajo izza okrogline, ki na kakšnem cestnem križišču, ko se te ravno poloti bojazen, nenadoma na robu pločnika zrastejo pred tabo iz tal! Tako dobro sem jih vendar razumel, bili so vendar moji prvi mestni znanci v majhnih gostilnah in njim sem dolžan zahvalo, da sem prvič spoznal nekakšno nepopustljivost, ki bi jo zdaj le težko odmisлил z obličja zemlje, saj sem jo že začutil tudi v sebi. Kako so samo stali pred teboj, tudi če si jim že davno utekel, čeprav se že dolgo ni dalo nič več upleniti! Kako niso nekam sedli, kako se niso zgrudili, temveč so te merili s pogledom, ki je še vedno, četudi od daleč, prepričal! In njihov način je bil zmeraj isti: postavili so se pred te, kar se da na široko; te skušali odvrniti od poti, na katero te je gnalo; zato pa so ti pripravili domovanje

v svojih lastnih prsih, in ko se je čustvo, nabrano v tebi, naposled dvignilo, so to sprejeli kot objem, v katerega so se vrgli, z obrazom naprej.

In te stare ukane sem tokrat prepoznal šele po tako dolgem druženju. Drgnil sem si konice prstov med seboj, da bi zbrisal sramoto.

Moj možakar pa je še zmeraj kot prej slonel tu, se še zmeraj imel za goljufa in od zadovoljstva nad svojo usodo so mu pordela svobodna lica.

»Prepoznani!« sem rekel in ga še rahlo potrepljal po rami. Potem sem odhitel po stopnicah in kot lepega presenečenja sem se razveselil brezmejno zvestih obrazov služinčadi zgoraj v predsobi. Ogledal sem si jih vse po vrsti, medtem ko so mi vzeli plašč in mi obrisali prah s čevljev. Z vzdihom olajšanja in zravnano sem vstopil v dvorano.

14
15

Nenadni sprehod

Kadar zvečer dokončno skleneš, da boš, kot kaže, ostal doma, ko si nadeneš domačo haljo, po večerji obsediš pri osvetljeni mizi in se posvetiš delu ali igri, po kateri običajno ležeš k počitku, ko je zunaj zoprnno vreme, ob katerem te ne vleče nikamor, ko se pri vsem tudi tako dolgo ne ganeš od mize, da bi s svojim odhodom neogibno zbudil splošno začudenje, ko se za nameček tudi stopnišče ovije v temo in se zaklenejo vežna vrata, a se potem navzlic vsemu vendarle vzdigneš v nenadnem nelagodju, preoblečeš suknjič in se mahoma prikažeš napravljen za družbo, poveš,

da moraš ven, in to po kratkem slovesu tudi storiš, ko v skladu z naglico, s katero zapreš vežna vrata za sabo, pustiš za sabo, se ti dozdeva, večjo ali manjšo nejevoljo, ko se znajdeš na ulici, z udi, ki se s posebno gibkostjo odzivajo na to pozno nenadejano veselje, ki si jim ga pripravil, ko si s to samcato odločitvijo, začutiš, zbral vso svojo odločnost, ko z večjo od običajne pomenljivosti spoznaš, da vendar premoreš več moči kot potrebe, da zlahka dosežeš in preneseš najhitrejšo spremembo – in ko tak stopaš po dolgih ulicah, tedaj ta večer ves izstopiš iz svoje družine, ki se razpusti v nekaj nestvarnega, sam pa se, ves trden in črno očrtan, tleskajoč se po stegnih, povzdigneš v svojo resnično podobo.

Vse to še poudarjeno, kadar ob tej pozni uri obiščeš prijatelja, da vidiš, kako se ima.

Odločitve

Dvigniti se iz klavnega razpoloženja – celo z namišljeno energijo – ne more biti težko. Odtrgam se s stola, obidem mizo, razgibam si glavo in vrat, priključem ogenj v oči, napnem mišice okoli njih. Vsako čustvo sproti ohromim, viharno pozdravim A., ki pride čez trenutek, prijazno prenašam B. v svoji sobi, pri C. pa vse izrečeno, čeprav se mučim in boli, z dolgimi požirki do dna polokam vase.

A tudi če gre tako, se pri vsaki napaki, ki se ji ni mogoče ogniti, vse skupaj, tisto lahko in tisto težko, zatakne in moram se v krogu zavrteti nazaj.

Zato je vendar najbolj priporočljivo, da si vse oprtam, se vedem kot težka gmota, in si, četudi se čutim nekako odpihnjenega, ne pustim izvabiti nobenega nepotrebnege koraka, da gledam drugega z volovskim pogledom, ne čutim kesanja, da, skratka, z lastno roko zatrem tisto, kar kot prikazen še ostaja od življenja, se pravi, da še pomnožim poslednji grobni mir in ne dopustim nobenega drugega življenja več.

Značilna kretnja v takem stanju je pot mezinca, ko se popelje po obrveh.

Izlet v gore

»Ne vem,« sem zaklical brez glasu, »saj vendar ne vem. Če nikogar ne bo, pač nikogar ne bo. Nikomur nisem storil nič zlega, nihče ni meni storil nič hudega, nihče pa mi tudi noče pomagati. Prav nihče. Ampak tako vendarle ni. Le da mi nihče ne pomaga – sicer bi prav nihče ne bil prikupen. Prav rad bi – zakaj pa ne – šel na izlet v družbi samih nobenih. Seveda v gore – kam pa sicer? Kako se ti nobeni tiščijo drug drugega, te mnoge počez iztegnjene in med seboj ujete roke, te številne noge, ki jih ločujejo drobni koraki! Razumljivo, da so vsi v fraku. Tako prav prikupno gremo, veter vleče skoz vrzeli, ki jih puščamo med svojimi udi. Vratovi se v gorah razvežejo. Pravi čudež, da ne zapojemo.«

Nesreča samca

Hudo je vendar ostati samski, se kot starec vabiti v goste in tako le težka ohraniti dostojanstvo, kadar hočeš preživeti večer v družbi; bolan iz kotičkov svoje postelje tedne bolščati v prazno sobo, se zmeraj neogibno posloviti pred hišnimi vrati in se nikoli ob svoji ženi ne vzpeti po stopnicah, imeti v svoji sobi samo stranska vrata, ki vodijo v tuja stanovanja, prinašati si večerjo domov v eni roki, občudovati tuje otroke, ne da bi smel kar naprej ponavljati »Jaz jih pa nimam«, se po videzu in obnašanju zgledovati po enem ali dveh samcih iz svojih mladostnih spominov ...

Tako bo, le da se boš tudi zares, danes in pozneje, sam znašel v tem, s telesom in svojo resnično glavo, torej tudi čelom na njej, da se boš lahko z roko tolkel po njem.

Trgovec

Že mogoče, da se nekaterim ljudem smilim, vendar tega niti malo ne občutim. Moja mala trgovina me navdaja s skrbmi, ki mi boleče kljuvajo pod čelom in senci, ne da bi se mogel nadejati, da bom kdaj zadovoljen, kajti moja trgovina je majhna.

Ure vnaprej moram sprejemati svoje odločitve, budno uriti spomin hišnega sluge, svariti pred strašljivimi napakami in v slehernem letnem času predvideti modo v naslednjem, a ne tiste, kakršna bo vla-

dala med ljudmi mojega kroga, temveč pri zakotnem prebivalstvu na deželi.

Moj denar imajo tuji ljudje; ne morem dognati, kako jim gre; ne slutim nesreče, ki bi jih lahko doletela; kako bi jo mogel odvrniti! Morda so začeli razsipavati in ravno prirejajo zabavo na gostilniškem vrtu, drugi pa se na begu v Ameriko za trenutek ustavijo na njej.

Ko trgovino na večer delovnega dne zapremo in na lepem uzrem pred seboj ure, ko ne bom mogel delati za njene nepretrgane potrebe, me zalije vznemirjenje, ki sem ga zjutraj poslal daleč v dan, a se zdaj vrne kot nekakšna povodenj, vendar ne zdrži v meni, temveč me brezciljno povleče za sabo.

In vendar tega razpoloženja ne morem izrabiti in lahko samo odidem domov, kajti obraz in roke imam umazane in znojne, obleko prašno in popackano, na glavi trgovsko čepico, čevlje pa opraskane od žebeljev na zabojih. Stopam kakor po valovih, pokam s prsti obeh rok in grem otrokom, ki mi pridejo naproti, z roko skozi lase.

Toda pot je prekratka. Nemudoma sem v svoji hiši, odprem vrata dvigala in vstopim.

Vidim, da sem zdaj kar naenkrat sam. Drugi, ki morajo peš po stopnicah, se pri tem malo utrudijo, loveč sapo morajo malo počakati, da jim kdo pride odpret vrata v stanovanje, pri tem pa so lahko upravičeno nestrpni in jezni, nato stopijo v predsobo, tam obesijo klobuk, in šele ko po hodniku odidejo mimo nekaj steklenih vrat in dospejo v svojo sobo, ostanejo sami.

Jaz pa sem že v dvigalu čisto sam in tu se, opirajoč se na kolena, ogledujem v majhnem ogledalu. Ko se dvigalo premakne, rečem:

»Utihnite, stopite nazaj, bi radi v senco dreves, za draperije na oknih, pod listni svod?«

Govorim z zobmi, ograja na stopnišču pa medtem kot vodni slap drsi mimo šip iz mlečnega stekla.

»Odletite stran; vaša krila, ki jih nikoli nisem videl, naj vas ponesejo v dolino mirnih vasi ali v Pariz, če vas žene tja.

Užijte vendar razgled z okna, ko se zlijejo procesije iz vseh treh ulic, se ne izognejo druga drugi, temveč se pretočijo druga skozi drugo, v svojih zadnjih vrstah pa se tu in tam spet malce zredčijo. Mahajte z robci, bodite zgroženi, bodite ganjeni, hvalite lepo damo, ki se pelje mimo.

Pojdite po lesenem mostu čez potok, kimajte kopačim se otrokom in osupnite ob klicih hura tisočero mornarjev na daljni oklepnici.

Zasledujte samo klavrnega človečka, in ko ga potisnete pod kakšno stopnišče, ga oropajte, potem pa, vsi z rokami v žepih, glejte za njim, kako jo žalostno ubira v levo ulico.

Policija, ki razkropljeno galopira na svojih konjih, brzda živali in vas potiska nazaj. Pustite jo, prazne ulice jo bodo onesrečile, vem. Že odhajajo, vidite, paroma in počasi jezdijo za vogale ulic in drviijo čez trge.«

Potem moram izstopiti, poslati dvigalo spet dol in pozvoniti na zvonec pri vratih; in dekle odpre vrata in jaz pozdravim.

Zamaknjen pogled skozi okno

Kaj bomo počeli v teh pomladnih dneh, ki zdaj naglo prihajajo? Zgodaj zjutraj je bilo nebo sivo, če pa zdaj stopiš k oknu, osupneš in pritisneš lice h kljuki na njem.

Spodaj je na otroškem obrazu nekega dekleta videti svetlobo kajpak že zahajajočega sonca – dekleta, ki stopa in se ozira naokrog, in hkrati vidimo senco, ki leže nanj, senco moškega, ki hitreje pride za njo.

Potem je moški mimo, obraz dekleta pa je svetel kot dan.

Pot domov

Samo poglejmo, kolikšno prepričljivost ima zrak po nevihti! Pred oči mi stopijo moje vrline in me docela obvladajo, čeprav se jim tudi ne upiram.

Strumno stopam in moj tempo je tempo te strani ulice, te ulice, te četrti. Po pravici sem kriv za vsa razbijanja po vratih, udarce po mizah, za vse napitnice, za ljubezenske pare v njihovih posteljah, po zidarskih odrih novih gradenj, v temnih ulicah prižete k hišnim zidovom, na otomanah bordelov.

Svojo preteklost primerjam s svojo prihodnostjo, a se mi obe zdita imenitni, nobeni od njiju ne morem dati prednosti, le nepravilno previdnost moram okrcati, da me tako blagruje.

Samo ko vstopim v svojo sobo, se malo zamislim, pa ne zato, ker bi med vzpenjanjem po stopnicah

našel kaj razmisleka vrednega. Ne pomaga veliko, da na stežaj odprem svoje okno in da na nekem vrtu še igra glasba.

Mimoidoča

Kadar gremo ponoči na sprehod po ulici in nam pride nasproti kakšen moški, že od daleč lepo viden – kajti ulica se vzpenja in sveti polna luna –, ga ne bomo zgrabili, tudi če je slaboten in razcapan, tudi če kdo teče za njim in vpije, temveč ga bomo pustili oditi mimo.

Kajti zunaj je noč in nič ne moremo za to, da se ulica pred nami v mesečini vzpenja, povrhu je dvojici ta lov morda v zabavo, morda oba zasledujeta tretjega ali pa po nedolžnem zasledujejo prvega, morda bi drugi rad moril in bili bi sokrivci umora, ali pa ta dva morda sploh ne vesta drug za drugega in nemara le vsak od njiju na lastno pest hiti v svojo posteljo, morda sta mesečnika, morda ima prvi orožje.

In nenazadnje, ali ne smemo biti malce trudni, mar nismo spili dovolj vina? Veseli smo, da tudi drugega ne vidimo več.

Potnik

Stojim na stojišču v tramvaju in sem docela negotov glede svojega položaja v tem svetu, v tem mestu, v svoji družini. Niti približno ne bi znal povedati, ka-

tere zahteve, katere koli vrste že, bi upravičeno znal postaviti. Sploh denimo ne znam utemeljiti, zakaj stojim na teh tleh, se držim za to pentljo, se peljem na tem vozilu, zakaj se ljudje umikajo pred njim ali mirno hodijo ali počivajo pred izložbami. – Nihče sicer tega ne terja od mene, ampak to je vseeno.

Voz se približuje neki postaji, stopnicam se približa neko dekle, pripravljeno, da izstopi. Tako jasno jo vidim pred seboj, kakor da bi jo otipal. Oblečena je v črno, gube na krilu se ji skoraj ne ganejo, bluza je tesna in ima ovratnik iz bele, drobno izvezene čipke, z levo dlanjo se plosko naslanja na steno, dežnik v njeni desnici stoji na drugi stopnici od zgoraj. V obraz je rjava, nos, ob straneh malo stisnjen, se ji na koncu oblo širi. Veliko rjavih las ima in razpiharnih laskov na desnih sencih. Majhno uho se ji tesno prilega h glavi, vendar vidim, ker stojim blizu, vse hrbtišče desnega uhlja in senco ob korenu.

Takrat se vprašam: Kako to, da se ne čudi sama sebi, da ima usta zaprta in ne reče nič podobnega?

Obleke

Pogosto, ko vidim obleke z mnogimi pregibi, naborki in naveski, ki se lepo prilegajo lepemu telesu, pomislim, da ne bodo dolgo take, dobile bodo gube, ki se jih ne bo dalo več zgladiti, navzele se bodo prahu, ki se ga, debelo nabranega na lepotičju, ne bo dalo več odstraniti, in da gotovo nihče ne mara tako

klavrno in smešno bosti v oči, da bi si zjutraj nadel in zvečer spet slekel isto dragoceno obleko.

Vendar vidim dekleta, ki so kajpak lepa in kažejo razkošje ljubkih mišic in členkov, napeto kožo in obilje tankih las, a se vendar dan za dnem kažejo v tej isti naravni našemljeni opravi, zmeraj polagajo isti obraz v iste dlani in se take zrcalijo v svojem ogledalu.

Le včasih zvečer, ko pozno pridejo s kakšne zabave, se jim v ogledalu zazdi obrabljen, razvlečen in zaprašena, kakor da so jo vsi že videli in si je skoraj ne smejo več nadeti.

Zavrnitev

Ko srečam lepo dekle in jo prosim »Bodi tako dobra in pojdi z mano«, ona pa samo molče gre mimo, hoče s tem reči:

»Nisi vojvoda z zvenečim imenom, ne širok Američan indijanske rasti, s strmo negibnimi očmi, kožo, ustrojeno na zraku travnatih prerij in rek, ki tečejo čeznje, nisi potoval k velikim jezerom in plul po njih, jezerom, ki jih je najti kdo ve kje. Zakaj naj bi torej jaz, lepo dekle, šla s tabo?«

»Pozabljaš, da te ne vozi avtomobil, ki se v dolgih sunkih pozibava po ulici; ne vidim v svoje obleke stlačenih moških tvojega spremstva, ki bi te mrmraje blagrovali, ko bi v natančnem polkrogu stopali za tabo; tvoje prsi so lepo spravljene v nedrčku, toda tvoja stegna in boki se znajo odškodovati za to vzdržnost; na sebi imaš obleko iz tafta s plisiranimi gu-

bami, ki nam je vsem bila na moč v veselje prejšnjo jesen, in vendar se – s to življenjsko nevarnostjo na sebi – včasih nasmehneš.«

»Ja, oba imava prav, in da se tega ne bi oba neovrgljivo zavedela, bova raje, kajneda, vsak zase in sama odšla domov.«

V premislek gosposkemu jahaču

Nič, če dobro premislimo, nas ne more privabiti k temu, da bi na kakšnem tekmovanju hoteli biti prvi.

Slava, ko te razglasijo za najboljšega jahača v deželi, te v trenutku, ko zaigra orkester, preveč osreči, da bi lahko v jutru, ki sledi, ubežal kesanju.

Zavist tekmecev, zvijačnih, precej vplivnih ljudi, nas gotovo boli v tesnem dvoredu, skozi katerega jezdimo, potem ko smo opravili z ravnino, ki smo jo prej kmalu le še pusto in prazno gledali pred seboj – če pustimo vnemar peščico jahačev, ki smo jih prehiteli za krog in so majhni jahali proti robu obzorja.

Mnogi naši prijatelji hitijo, da dvignejo svoj dobitek, in le čez ramo nam z zakotnih okenc kličejo svoj hura; najboljši prijatelji pa sploh niso stavili na našega konja, ker so se bali, da se bodo morali jeziti na nas, če bodo izgubili; zdaj, ko je naš konj zmagal, sami pa niso nič zadeli, se obrnejo stran, ko pridemo mimo, in se raje razgledujejo po tribunah.

Tekmeci v ozadju, trdno v sedlu, skušajo s pogledom premeriti nesrečo, ki jih je zadela, in krivico, ki jih je nekako doletela; nadenejo si videz nove čilosti,

kakor da se bo po teje otročji vsak trenutek začela nova in resnejša dirka.

Mnogim damam se zmagovalec zdi smešen, ker se napihuje, a vendar ne ve, kam bi z večnim rokovanjem, salutiranjem, priklanjanjem in pozdravljanjem nekam daleč, medtem ko poraženci zaprtih ust lahko trepljajo svoje večinoma rezgetajoče konje po vratu.

Nazadnje iz pomračenega neba celo pricurlja dež.

Okno na ulico

Kdor živi zapuščen, a bi se kdaj pa kdaj vendar rad čemu pridružil, kdor bi rad glede na spreminjanje dnevnega časa, vremena, poklicnih okoliščin in podobnega v nečem neogibno uzrl tako ali drugačno roko, po kateri bi se ravnal – ta ne bo dolgo zdržal brez okna na ulico. In če je takega kova, da sploh ničesar ne išče in samo kot utrujen človek, z očmi, tavajočimi med nebom in življenjem spodaj, stopi k svoji okenski polici in nič noče, samo glavo malce nagne nazaj, ga konji spodaj vendarle potegnejo za sabo, v svoj klobčič voza in trušča in s tem naposled nekam proti človeškemu sožitju.

Želja biti Indijanec

Ko bi le bil Indijanec, v trenutku nared in na drvečem konju, poševno zlit z njim, ko bi zmeraj znova

vztrepetal nad tresočimi se tlemi, pa popustil ostroge, saj ne bi bilo nobenih ostrog, odvrigel vajeti, saj ne bi bilo nobenih vajeti, in ko bi svet komaj še videl pred seboj kot gladko pokošeno goljavo, tudi ne več konjskega vratu in konjske glave.

Drevesa

Kajti mi smo kot debla dreves v snegu. Navidez, kakor da so gladko posedla vanj in jih lahko z majhnim trudom pomedemo stran. Pa tega le ne moremo, ker so trdno zvezana z zemljo. A glej, tudi to le na videz.

26
27

V bridkosti

Ko je – neko pozno popoldne v novembru – postalo domala neznosno in sem se kot po kakšnem dirkališču zapodil po ozki preprogi svoje sobe, se ob pogledu na osvetljeno ulico zgrožen spet obrnil, nato pa v globini sobe, na dnu ogledala vendarle odkril nov cilj in kriknil, samo da bi slišal krik, ki mu nič ne bo odgovorilo, a mu tudi nič ne bo moglo vzeti moči vpitja, kakršen se kratko malo razleže in ga nič ne odtehta, in ki ne more potihniti, tudi če zamre – tedaj so se odprla vrata v steni, naglo, ker je bila naglica očitno potrebna in so celo zapreženi konji spodaj na tlaku kot podivjani konji v bitki razgalili svoje goltance in se vzpeli na zadnje noge.

Kot majhna prikazen je iz povsem temnega hodnika, v katerem še ni gorela luč, smuknil neki otrok in na prstih obstal na neopazno majajočem se tramu v podu. Hipoma zaslepljen od somraka v sobi je hotel naglo skriti obraz v dlani, a se je nenadoma pomirjen zazrl proti oknu, pred katerim se je, pred njegovim križem, naposled pod temo zagozdil dvigajoč se dim cestne razsvetljave. Oprt na desni komolec je pri odprtih vratih vztrajal pokonci in se ni menil za zračni curek od zunaj, ki je zavel okoli gležnjev, po vratu in po sencih.

Malo sem si ga ogledoval, potem pa sem rekel dober dan in vzel jopič s paravana pri peči, ker nisem maral takole napol gol stati pred njim. Nekaj trenutkov sem ga gledal odprtih ust, da bi se skozi otresel vznemirjenja. V sebi sem imel slabo slino, trepalnice na obrazu so mi drhtele, skratka, nič drugega mi ni manjkalo kakor ravno ta sicer pričakovani obisk.

Otrok je še vedno na istem mestu stal ob steni, desnico je tiščal k zidu in se, ves rdečeličen, ni mogel naužiti veselja ob tem, da je belo popleskana stena grobo zrnata in da si lahko ob njej drgne konice prstov. Rekel sem: »Ste res namenjeni k meni? Ni to pomota? Nič ni lažjega od pomote v tej veliki hiši. Pišem se tako in tako, stanujem v tretjem nadstropju. Sem torej jaz tisti, ki ste ga hoteli obiskati?«

»Mir, mir!« je kar tako čez ramo rekel otrok, »je že vse v redu.«

»Potem pridite noter, rad bi zaprl vrata.«

»Vrata sem ravno zaprl. Nikar se ne trudite. Sploh pa se pomirite.«

»Ne govorite o trudu. Ampak na tem hodniku stane množica ljudi, vsi so seveda moji znanci; večina jih zdaj prihaja iz trgovin; če slišijo pomenek v kakšni sobi, se jim zdi, da imajo kratko malo pravico odpreti vrata in pogledati, kaj se dogaja. Tako pač je. Ti ljudje imajo svoj delovni dan za sabo – komu bi se vendar podrejali pri svoji provizorični večerni svobodi! Sploh pa to veste tudi sami. Dovolite mi, da zaprem vrata.«

»Oh, dajte no! Kaj pa hočete? Zaradi mene lahko pride noter vsa hiša. Sploh pa še enkrat: Jaz sem vrata že zaprl – ali mislite, da jih lahko zaprete samo vi? Celo zaklenil sem jih.«

»Potem pa prav. Drugega tudi nisem želel. Zakleniti vam sploh ne bi bilo treba. Zdaj pa si le privoščite malo udobja, ko ste že tu. Moj gost ste. Popolnoma mi zaupajte. Brez bojazni se udobno namestite. Ne bom vas silil, ne da ostanete ne da odidite. Vam moram to sploh povedati? Me tako slabo poznate?«

»Ne, tega vam res ne bi bilo treba reči. Še več, tega sploh ne bi smeli reči. Otrok sem, zakaj bi si dali toliko opraviti z mano?«

»Saj ni tako hudo. Otrok, to že. Ampak tako majhni le niste. Čisto odrastli ste že. Če bi bili deklica, se ne bi smeli tako zlahka zakleniti z mano v isto sobo.«

»Glede tega si ne bova delala skrbi. Hotel sem samo reči: To, da vas tako dobro poznam, me pretirano ne varuje, samo vas odvezuje truda, da bi mi kaj natvezli. Vseeno pa mi delite poklone. Nehajte s tem, pozivam vas, nehajte s tem. Za nameček vas tudi ne prepoznam zmeraj in povsod, pa še pri taki temi. Bilo

bi bolje, če bi prižgali luč. Ne, raje ne. Vsekakor pa si bom zapomnil, da ste mi že grozili.«

»Kako? Grozil sem vam? Lepo vas prosim! Saj sem vendar tako vesel, da ste končno tu. Pravim ‚končno‘, ker je že tako pozno. Nerazumljivo mi je, zakaj ste prišli tako pozno. Ob tem že mogoče, da sem od veselja res govoril tako zmedeno in da ste me tako tudi razumeli. Desetkrat priznam, da sem res govoril tako, ja, tudi grozil sem vam z vsem, kar hočete. – Samo nobenega prepira za božjo voljo! – Ampak kako ste mogli verjeti? Kako ste me mogli tako užaliti? Zakaj bi mi radi po vsej sili pokvarili ta kratki trenutek svoje navzočnosti? Tujec bi bil prijaznejši od vas.«

»To verjamem; res ni bilo modro. Tolikanj blizu, kakor vam lahko pride tujec, sem vam jaz že po naravi. To seveda veste – čemu torej otožnost? Recite, da bi se radi šli komedijo, pa se v trenutku poberem.«

»Tako? Tudi to si mi drznete zabrusiti. Malce preveč drzni ste. Navsezadnje ste vendarle v moji sobi. Kot nori drgnete svoje prste ob mojo steno. Mojo sobo, mojo steno! In razen tega je to, kar pravite, smešno, ne samo nesramno. Pravite, da vas vaša narava sili k temu, da z mano govorite na tak način. Je to res? Vas res vaša narava sili k temu? Res prijazno od vaše narave. Vaša narava je tudi moja, in če se jaz po naravi prijazno vedem do vas, se tudi vi ne smete drugače.«

»Je tole prijazno?«

»Govorim o tistem prej.«

»Veste, kakšen bom postal pozneje?«

»Nič ne vem.«

In stopil sem k nočni omarici in prižgal svečo na njej. Tisti čas v sobi nisem imel ne plina ne elektrike. Potem sem še nekaj časa sedel pri mizi, a se nazadnje tudi tega naveličal, oblekel površnik, vzel klobuk s kanapeja in upihnil svečo. Ko sem odhajal, sem se spotaknil ob nogo enega od stolov.

Na stopnicah sem srečal nekega najemnika iz istega nadstropja.

»Že spet odhajate, vi falot?« je vprašal, oddihujoč si na svojih čez dvoje stopnic razkoračenih nogah.

»Kaj pa naj storim?« sem rekel, »ravno sem v svoji sobi videl prikazen.«

»To ste povedali enako nezadovoljno, kakor če bi našli las v juhi.«

»Šalite se. A zapomnite si, prikazen je prikazen.«

»Bo že držalo. Ampak kaj, če sploh ne verjameš v prikazni?«

»Pa mislite, da jaz verjamem vanje? Le da mi ta nejevera ne pomaga veliko?«

»O, pomaga. Preprosto se ne smete več bati, ko zares pride k vam.«

»Ja, ampak to je vendar postranski strah. Pravi strah je strah pred vzrokom zanjo. In ta strah ostane. Tega imam domala sijajno spravljenega v sebi.« Od živčnosti sem začel brskati po vseh svojih žepih.

»Ampak če se same prikazni torej niste bali, bi jo lahko mirno vprašali po njenih vzrokih!«

»Očitno niste še nikoli govorili z duhovi. Od njih vendar nikoli ne dobiš jasnega odgovora. Zmeraj eno samo semintjačenje. Ti duhovi imajo očitno hujše

dvome o svojem obstoju kot mi, pri njihovi zmuzljivosti se temu tudi ni čuditi.«

»Jaz pa sem slišal, da jih je mogoče rediti in gojiti.«

»O tem ste pa dobro poučeni. Res se jih da. Ampak kdo bo to počel?«

»Zakaj pa ne? Recimo kakšnega ženskega duha,« je rekel in se zavihtel na zgornjo stopnico.

»Aha,« sem rekel, »ampak celo v tem primeru se ne izplača.«

Zamislil sem se. Moj znanec je bil že tako visoko, da se je moral, če me je hotel videti, skloniti pod stopniščni obok. »Ampak vseeno,« sem zaklical, »če mi boste tamle gori mojega duha vzeli, je med nama konec, za zmeraj.«

»Ampak to je bila samo šala,« je rekel in glavo spet potegnil nazaj.

»Potem pa prav,« sem rekel in zdaj bi lahko mirno odšel na sprehod. A sem se čutil tako zapuščenega, da sem se raje vrnil gor in legel spat.